

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 8. IV. 2019.

Prihvaćeno: 24. V. 2019.

UDK
811.163.42'374:004
001.4(038)=163.42:004<https://doi.org/10.33604/sl.13.24.2>

Profesijski nazivi u hrvatskoj e-terminografiji i e-leksikografiji¹

Lana HudečekInstitut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
lhudecek@ihjj.hr**Milica Mihaljević**Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
mmihalj@ihjj.hr

SAŽETAK: U radu se analizira zastupljenost i obrada profesijskih naziva u hrvatskim općejezičnim i terminološkim rječnicima. Posebna je pozornost posvećena terminološkoj bazi *Struna* i e-rječniku *Mrežnik*. S terminološkoga se stajališta analizira profesijsko nazivlje koje se pojavljuje u nazivlju mnogih struka. Analizira se zastupljenost i obrada takvoga nazivlja u *Struni* te u terminološkim rječnicima dostupnima na *Hrvatskome terminološkom portalu* i daje prijedlog obrade profesijskoga nazivlja na primjeru jezikoslovnoga nazivlja. Također se prikazuje kako se takvo nazivlje obrađuje u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. Na taj se način ujedanjuju rezultati rada na projektu *Muško i žensko u hrvatskome jeziku* i *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* te prikazuje u čemu je razlika u obradi takvoga nazivlja u općemu i terminološkome rječniku ili bazi.

Ključne riječi: *profesijski nazivi; mocija; e-leksikografija; e-terminografija; Mrežnik; Struna*

1. Uvod

Profesijski nazivi podskup su mocijskih naziva. Profesijski su nazivi imenice ili više-riječne sveze. U ovome radu pridjev *mocijski* i odgovarajuću imenicu *mocija* definiramo u širem smislu kao vezu između imenica ili sveza koje se međusobno razlikuju u rodu te označuju pripadnike različitoga spola, a u svemu drugom imaju isto značenje. Mocija, mocijska tvorba, mocijski parnjaci i muško-ženski odnosi u hrvatskome jeziku bili su s različitih stajališta (leksikografskoga, tvorbenoga, naglasnoga, sociolingvističkoga, kontrastivnoga) predmetom analize mnogih jezikoslovnih radova (Babić 1973/1974., 1980., 1989., 1999; Barić 1987., 1988., 1989., 1989a; Glovacki-Bernardi

¹ Ovaj je rad izrađen na istraživačkome projektu *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (IP -2016–06–2141), koji u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost te na projektu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje *Muško i žensko u hrvatskome jeziku*.

2008; Hudeček – Mihaljević 2014., /u tisku/; Lewis 2014; Martinović 2015; Mihaljević 2013., 2018; Mihaljević – Štebih Golub 2010; Miloš 2017; Pišković 2011., 2014., 2018) i tema jezičnih savjeta (npr. Blagus Bartolec i dr. 2016; Dulčić /ur./ 1997; *Bujica riječi, Jezični savjetnik*). Većina tih radova ne posvećuje posebnu pozornost profesijskim nazivima. O profesijskim imenicama Eugenija Barić, koja se zalagala za uporabu profesijske imenice *sutkinja*, piše: »Problem su, zapravo, uopće ženske profesijske imenice koje se javljaju kao parnjaci već postojećim muškim likovima. Zaboravlja se pritom na bitnu činjenicu da se te imenice ne javljaju bilo kada i ne znam zbog čega nego onda kada ih i zato što ih priziva društvena stvarnost. Dok je ta stvarnost bila takva da su pojedine profesije bile dostupne samo muškarcima, profesijske su imenice postojale samo u muškom rodu... Ali kada je društvena stvarnost toliko uznapredovala da je omogućila i ženama da se bave takvim profesijama, jezična se situacija morala izmijeniti.« (Barić 1989: 15). Međutim, u tome radu nije posebna pozornost posvećena leksikografskoj ni terminografskoj obradi profesijskih imenica.

2. Korpus i hipoteza

Korpus za ovu analizu sastoji se od pet suvremenih općih rječnika hrvatskoga jezika te od odabranih suvremenih terminoloških rječnika. Osim toga analizira se 15 terminoloških rječnika uključenih u terminološku bazu *Struna* te 15 terminoloških rječnika i glosara uključenih na *Hrvatski terminološki portal*.

Polazne su hipoteze:

1. Profesijski nazivi (jednorječni i višerječni) pripadaju stručnomu i znanstvenomu nazivlju te bi se trebali nalaziti i u terminološkim rječnicima.
2. Korpusna pretraga pokazuje da obrada muškoga i ženskoga profesijskoga naziva ne bi trebala biti istovjetna.

Dodatna je hipoteza:

3. Muški i ženski profesijski nazivi ne razlikuje se samo po elementu muško/žensko, odnosno između njih ne postoji uvijek potpuni paralelizam značenja.

Prva će se hipoteza provjeriti na korpusu terminoloških rječnika. Druga će se i dodatna treća hipoteza (pokaže li se druga točnom) provjeriti korpusnom analizom (korpusi *hrWaC* i *Hrvatska jezična riznica*) na primjeru obrade u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*.

U e-rječnicima ne postoji problem uštede prostora te bi, ako se druga hipoteza pokaže točnom, muški i ženski profesijski nazivi trebali u e-rječnicima imati zasebne leksikografske obrade. Pokaže li se točnom dodatna hipoteza, muški i ženski profesij-

ski nazivi ne bi u svim slučajevima trebale imati ni posve usporedna značenja, odnosno značenja koja se razlikuju samo po elementu muško/žensko.

Na kraju rada prikazuje se kako će se rezultati istraživanja primijeniti u *Mrežniku*.

3. Profesijski nazivi u terminološkim rječnicima, bazi Struna te na Hrvatskome terminološkom portalu

Profesijski nazivi pripadaju nazivlju pojedine struke. Stoga bismo očekivali da se u terminološkim rječnicima i bazama podataka pojedine struke nalaze i profesijski nazivi. Međutim, u terminološkim rječnicima, leksikonima i enciklopedijama profesijski se nazivi ne donose sustavno. Uvidom u nekoliko tiskanih terminoloških rječnika može se zaključiti i da se gotovo beziznimno navodi samo muški profesijski parnjak (jedina iznimka koju smo pronašli je natuknica vojnikinja u prijevodnome englesko-hrvatskome i hrvatsko-engleskome *Rječniku vojnih izraza*). Muški se profesijski nazivi redovito definiraju kao »osoba ili hiperonimom stručnjak, inženjer itd.«.

Primjerice, u *Pravnome leksikonu* nema natuknice *pravnik*, iako se u njemu nalaze neki profesijski nazivi, isključivo muškoga roda, npr. *odvjetnik*, *državni tajnik*, *sudski ovršitelj*, *sudski vikar*, *sudski vještak* itd.). Imenica *sudac* definirana je kao »osoba izabrana ili postavljena da obnaša sudbenu dužnost«, a u tome se leksikonu nalaze i višerječne natuknice poput *sudac izvjestitelj* »član vijeća višega suda ovlašten da...«, *sudac za izvršenje kazne* »sudac županijskoga suda zadužen za...«, *sudac pojedinac* »sudac koji je ovlašten...«, *sudac za maloljetnike* »sudac nadležan za...«. Natuknice *sutkinja* ni višerječnih naziva koji uključuju tu riječ u tome leksikonu nema. Ni u slovenskome *Pravnom terminološkom slovaru* ne donose se ženski profesijski parnjaci (pa imamo samo natuknice *odvjetnik*, *porotnik* itd.), pa u njemu npr. nalazimo samo natuknicu *pravnik* »osoba z zaključeno univerzitetno pravno izobrazbo, ki lahko opravlja različne tipične poklice, npr. sodnik, odvjetnik, državni tožilec«. Prijevodni englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski *Rječnik vojnih izraza* ima natuknice *vojnik* (na engleskoj strani: *soldier*, *military man*, *military person*, *serviceman*) i *vojnikinja* (*woman soldier*, *female soldier*, *servicewoman*), ali samo *mornar*, *dočasnik*, *časnik*, *general*, *general-bojnik*, *general-pukovnik* itd. Samo muški profesijski nazivi (također nesustavno) donose se, primjerice, i u *Agronomskome rječniku* (*agronom*, *agrotehničar*, *ratar*) i u *Tehničkome rječniku brodogradnje, strojarstva* (*strojar*, *brodograđevni inženjer*), a *Sportski leksikon* u pravilu nema nazive kojima se označuje osoba koja se bavi određenim sportom, npr. nema natuknice *odbojkaš*, *košarkaš*, *nogometaš*, ali (također iznimno i rijetko) ima pokoji profesijski naziv, npr. *branič*, također samo muški, definiranu hiperonimom »igrač u sp. igrama koji...«.

Mihaljević i Štebih Golub (2010: 197–198) pišu da u *Kiševu rječniku* (Kiš 2000) ima samo *operator* – operater, poslužitelj računala, poslužitelj računalnoga sustava; *programmer* – programer, *hacker* – haker, a ne navodi se mocijski parnjak te zaklju-

čaju: »Budući da se od navedenih imenica mogu izvesti odgovarajući ženski mocijski parnjaci, bilo bi dobro da se i taj podatak nalazi u rječniku pogotovo kod imenica koje označuju nazive zanimanja (programerka/operaterka poslužiteljica)«.

I drugi terminološki rječnici i leksikoni (neki od njih su uključeni u *Hrvatski terminološki portal*) navode pokoji profesijski naziv, nesustavno i razmjerno rijetko, i to samo u muškome rodu, npr. *Lexicon Silvestre* 1. dio navodi natuknice *šumar, diplomirani šumar, revirni šumar* i donosi samo istovrijednice na nekoliko jezika, *Hrvatsko-njemački rječnik jezikoslovnoga nazivlja* ima natuknicu *jezikoslovac*, nema natuknicu *jezikoslovka* i donosi samo istovrijednicu na njemačkome.

Ako bi se izostavljanje profesijskih naziva te ženskih mocijskih parnjaka moglo u tiskanim rječnicima i opravdavati nedostatkom ili štednjom prostora, u mrežnim rječnicima i bazama to se ne može pravdati nedostatkom prostora. Unatoč tomu, stanje primijećeno u terminološkim e-rječnicima istovjetno je stanju u terminološkim tiskanim rječnicima. Pri analizi nazivlja u *Bazi hrvatskoga strukovnog nazivlja – Struni* utvrdile smo da većina struka uopće ne donosi profesijsko nazivlje. Ipak se u *Struni* mogu naći potvrde za neke profesijske nazive, npr. *doktor stomatologije, fizičar, liječnik, orofacijalni genetičar, pilot, protetičar, zubni tehničar*. Uz natuknicu *doktor stomatologije* navodi se da su dopušteni nazivi *doktor dentalne medicine* i *stomatolog*, nepreporučeni naziv *zubni liječnik*, a žargonizam *zubar*. Jedini je ženski mocijski parnjak koji se nalazi u *Struni fizičarka* (uz muški mocijski parnjak *fizičar*).

fizičar <small>im. m. jd.</small>	
definicija	muška osoba koja je završila sveučilišni diplomski, poslijediplomski ili doktorski studij fizike te je osposobljena za profesionalno bavljenje eksperimentalnim ili teorijskim znanstvenim istraživanjima, primjenom, razvojem ili nastavnim radom u području fizike
istovrijednice	engleski: physicist
razredba	polje: fizika grana: opća i klasična fizika projekt: Izgradnja, odabir i usuglašavanje hrvatskoga nazivlja u fizici
fizičarka <small>im. ž. jd.</small>	
definicija	ženska osoba koja je završila sveučilišni diplomski, poslijediplomski ili doktorski studij fizike te je osposobljena za profesionalno bavljenje eksperimentalnim ili teorijskim znanstvenim istraživanjima, primjenom, razvojem ili nastavnim radom u području fizike
istovrijednice	engleski: physicist francuski: physicienne
razredba	polje: fizika grana: opća i klasična fizika projekt: Izgradnja, odabir i usuglašavanje hrvatskoga nazivlja u fizici

Slika 1. Mocijski par *fizičar/fizičarka*, prikaz u *Struni*

Iako smatramo navođenje obaju mocijskih parnjaka profesijskih imenica iznimno pozitivnim, nedostatak je gornje obrade što je *fizičar* definiran samo kao muška osoba iako (posebno u množini) može označavati i osobu bez obzira na spol (npr. u imenu *Društvo matematičara i fizičara*). Muški mocijski parnjaci koji se donose u *Struni* u pravilu su definirani kao *osoba*.

Pri pretraživanju izvora (*Strune* te rječnika i glosara s *Hrvatskoga terminološkoga portala*) pokazuje se da se poseban problem pojavljuje u područjima i strukama (primjerice poslovno upravljanje, financije, promet, održivi razvoj) koje imaju razvijenu zakonsku regulativu, odnosno propise i zakone u kojima se donose neki profesijski, pa i ostali mocijski nazivi i njihove definicije dane s pravnoga aspekta. U rječnicima tih struka muške su profesijske imenice često definirane onako kako su definirane u zakonodavstvu određenoga područja, kao »fizička ili pravna osoba...«, ali se pritom ne uzima u obzir da postoje konteksti u kojima naziv – imenica muškoga roda – označuje funkciju ili naslov ili, kao u ovome slučaju, pravni status koji osoba ima, i koji je uvijek u muškome rodu, i konteksti (koji također pripadaju znanstvenomu stilu, odnosno nazivlju određenoga područja) u kojima je potrebno profesijske nazive razlikovati s obzirom na spol označene osobe. Smatramo da bi u e-rječniku struke kojoj primarno pripadaju takve natuknice trebale imati i drugo značenje, značenje »osoba ili muškarac...« te da bi trebalo navoditi i ženski mocijski parnjak koji bi bio parnjak muškome u tome značenju. U skladu s tim teorijski bi čisto rješenje bilo da se u terminološkome rječniku određenoga područja uz profesijski naziv muškoga roda, gdje je to primjenjivo, razlikuju značenja 1. »funkcija, naslov, pravi status...«, 2. »muška osoba...«, a profesijski naziv ženskoga roda ima značenje koje je u korelaciji s 2. značenjem imenice muškoga roda. Ako se takvo rješenje iz kojega razloga smatra terminografski nepraktičnim, odnosno ako se smatra da osim terminografske korektnosti razdvajanje značenja uz muški mocijski parnjak ne daje korisniku praktično upotrebljivu informaciju, može se odlučiti i da se navodi samo prvo značenje, ali to svejedno ne treba biti razlogom da se u terminološkim rječnicima i bazama ne navode i ženski mocijski parnjaci profesijskih imenica. Ipak smatramo da bi rješenje prema kojemu se u nekim strukama kod muškoga profesijskog naziva razlikuje 1. funkcija, naslov, pravni status i 2. osoba. U nekim bi strukama bilo nužno, npr. u vojnome nazivlju razlikovanje čina od osobe.

Specifičan se problem pojavljuje, zrcalno, i pri definiranju profesijskih naziva u pravu koji nisu primarno pravni nazivi, nego primarno pripadaju kojoj drugoj struci (npr. *brodograditelj* je u *Struni* u pravnome nazivlju definiran kao »fizička ili pravna osoba ovlaštena za gradnju ili popravak brodova«, *brodar* u *Pravnome leksikonu* kao »fizička ili pravna osoba koja je posjednik vlastitoga ili tuđega broda i nositelj plovidbenoga pothvata«, *brodovlasnik* kao »fizička ili pravna osoba kojoj pripada pravo vlasništva nad brodom, vlasnik broda«). S obzirom na to da se takvi nazivi pojavljuju u pravnim tekstovima, u prvome redu u zakonima i propisima, u pravu ne

postoji potreba za ženskim mocijskim parnjakom, ali ona svakako postoji u brodar-skome nazivlju.² Međutim, nazive *brodovlasnica* i *brodarica* ne bilježi ni *Struna*, nego u području *Hrvatsko pomorsko nazivlje – tradicija i suvremena kretanja* navodi samo naziv *brodar* »fizička ili pravna osoba koja je kao posjednik broda nositelj plovidbene noga pothvata« te *brodograditelj* »fizička ili pravna osoba ovlaštena za gradnju ili popravak brodova«, a profesijski naziv *brodograditelj* ne navodi se.

Pitanje je kako takvim nazivima pristupiti u terminološkome rječniku. Gornji primjer otvara i pitanje gdje, odnosno u nazivlju kojega područja, treba donositi profesijski naziv za žensku osobu jer u području prava, kao u ovome slučaju, profesijski nazivi koji su u njemu sekundarni nazivi (primarni su profesijski nazivi koje se odnose na pravnu profesiju) i koje se u tome području pojavljuju samo zbog toga što obuhvaća sva područja uređena zakonom i ne bi trebale imati drugu definiciju nego pravnu. U zakonskome tekstu nema potreba za ženskim mocijskim parnjakom, pa tako ni za profesijskim nazivom koji označuje žensku osobu.

Profesijski nazivi koje su primarni pravni nazivi trebale bi se u terminološkoj bazi ili rječniku pojavljivati i kao profesijski naziv kojim se označuje osoba bez obzira na spol i muškarac (npr. u slučaju prava: *pravnik*, *odvjetnik*, *tužitelj*, *porotnik*...) i kao profesijski naziv kojim se označuje žena (*pravnica*, *tužiteljica*, *porotnica*...). Isto vrijedi i za ostale mocijske nazive koji se pojavljuju (i) u pravnome, financijskome ili poslovnoupravnome području, poput *poslodavac*, *posrednik*, *izravni sudionik*, *posredni sudionik*, *naručitelj*, *ulagač/investitor*.

Ovom smo analizom željele potaknuti autore budućih terminoloških e-rječnika i baza da posvete veću pozornost profesijskim imenicama. Tako bi se npr. u projektu jezikoslovnoga nazivlja trebale donijeti ove profesijske imenice: *dijalektolog–dijalektologinja*, *fonolog–fonologinja*, *fonetičar–fonetičarka*, *jezikoslovac–jezikoslovka*, *lingvist–lingvistica*, *neurolingvist–neurolingvistica*, *normativist–normativistica*, *onomastičar–onomastičarka*, *standardolog–standardologinja*, *terminolog–terminologinja* itd.

Navedeni primjeri pokazuju i da se unutar nekih struka mogu pojaviti i sekundarne profesijske imenice (profesijske imenice koje primarno pripadaju kojoj drugoj struci) te da u nekim strukama (pravu, a onda, preslikano, i u strukama u kojima se profesijske imenice pojavljuju samo u njihovim pravnim aktima) nema potrebe za navođenjem ženskih profesijskih imenica. Ona postoji u strukama u kojima je riječ o primarnim profesijskim nazivima, onim nazivima koji se odnose na tu struku i stručnjake koji se njima bave. Pokazuje se i da muški profesijski nazivi katkad imaju različitu obradu, tj. obradu koja se ne razlikuje samo u elementu muško/žensko, od ženskih profesijskih naziva. Katkad isti naziv muškoga roda može imati više značenja od kojih je samo jedno profesijsko. Imenica muškoga roda može označavati 1. funkciju, naslov, pravni status, organizaciju, čin, 2. osobu, 3. mušku osobu.

² O uporabi mocijskih parnjaka u administrativnome stilu (zakonskome tekstu) vidi u Hudeček–Mihaljević 2014.

Samo u drugome i trećemu značenju možemo govoriti o tome da je riječ o profesijskome nazivu. Odgovarajuća imenica ženskoga roda preuzima samo značenje osobe.

4. Profesijske imenice i sveze u općim rječnicima hrvatskoga jezika

Analizom su obuhvaćena četiri suvremena opća tiskana rječnika hrvatskoga jezika te jezični portal HJP, koji je istovjetan *Enciklopedijskomu rječniku*. Kako bismo usporodili način obrade profesijskih imenica u tim rječnicima, prikazujemo obradu natuknica *arhitekt* i *arhitektica* (samo u značenju profesijske imenice)³ u tim rječnicima:

Tablica 1. Prikaz obrade natuknica *arhitekt* i *arhitektica*

	arhitekt	arhitektica
Anić	onaj koji se bavi kao stručnjak projektiranjem zgrada, estetskim oblikovanjem, arhitekturom i onim što se smatra njenim djelokrugom	(arhitektica)
ER, HJP	1. onaj koji se kao stručnjak bavi arhitekturom i onim što se smatra njenim djelokrugom; inženjer arhitekture	v. arhitekt
Šonje	stručnjak za projektiranje i estetsko oblikovanje visoke gradnje; inženjer arhitekture	(arhitektica)
ŠR	osoba koja je završila studij arhitekture i koja izrađuje nacрте prema kojima se grade zgrade i oblikuje prostor	žena koja je završila studij arhitekture i koja izrađuje nacрте prema kojima se grade zgrade i oblikuje prostor
VRH	1. onaj koji je završio studij arhitekture, onaj koji izrađuje nacрте prema kojima se grade zgrade i oblikuje prostor te nadzire izvedbu prema svojim projektima (ovlašteni / svjetski / poznati arhitekt)	ž. moc. par. od arhitekt ⁴

Smatramo da definiranje tvorbenim postupkom (ž. moc. par od arhitekt) ili uputnicom (v. arhitekt) nije dobro jer upućuje na to da su im značenja ista ili barem pretpo-

³ U nekim se rječnicima navodi i preneseno značenje, npr. na *Hrvatskome jezičnom portalu*: *pren.* onaj koji marljivo radi neki posao, smišlja i gradi karijeru i sl. [*arhitekt vlastitog uspjeha*]

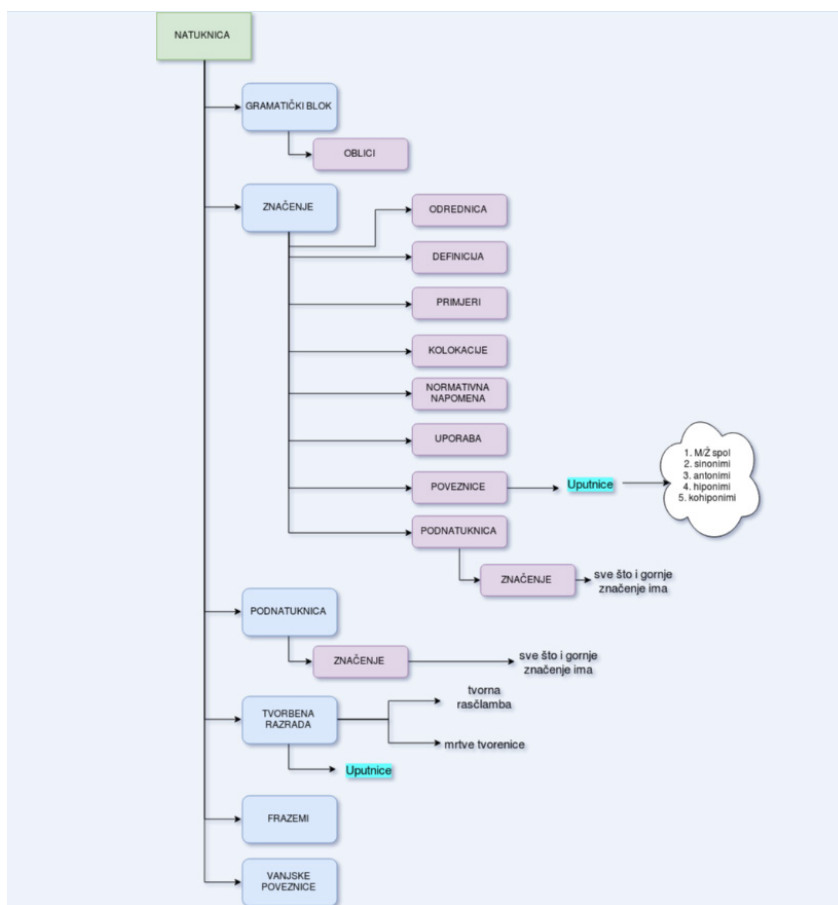
⁴ Pritom je *arhitekt* poveznica u elektroničkoj verziji, ali s *arhitekt* nema poveznice na *arhitektica*. Natuknica *žena* ne povezuje se s natuknicom *muškarac* niti s natuknicom *suprug*, *muž*. Očito se moćijski parnjaci razumiju u tome rječniku samo u tvorbenome smislu.

stavlja potpunu usporednost značenja mocijskih parnjaka, a njihova značenja nisu nužno takva. Npr. *krčmarica* u VRH-u definirana je kao *ž. moc. par.* od *krčmar*, a potvrde iz korpusa pokazuju da je često potvrđena i u značenju »krčmareva žena«. Definiranje upućivanjem ili tvorbenim podatkom posve je nepotrebno u e-rječniku, koji nije prostorno ograničen. U uvodnim napomenama u VRH-u piše: »U rječniku se nalazi i osnovni podatci o semantizmu svake pojedine riječi, što je naznačeno definicijom te oprimjereno najčešćim sintagmatskim uporabama u jezičnim kolokacijama, svezama i frazama. Sve to korisniku omogućuje bolji i precizniji odabir riječi koje želi upotrijebiti i potpuno razumijevanje smisla riječi koje čuje ili nađe u tekstu.« (VRH X). Međutim, kod ženskoga mocijskog parnjaka općenito, pa tako i kod profesijskih imenica kojima se označuje žena, ne navode se ni primjeri sintagmatske uporabe ni kolokacije ni sveze ni frazemi, što pogrešno navodi na zaključak da su te kategorije usporedive s onima koje se donose uz muški mocijski parnjak. Međutim, uvid u korpus s pomoću alata *WordSketches* (koji se primjenjuju pri izradi *Hrvatskoga mrežnoga rječnika – Mrežnika*) pokazuje da se kolokacije koje se donose uz mušku i uz žensku profesiju imenicu ili svezu nerijetko bitno razlikuju te da u općejezičnome rječniku i profesij-sku imenicu ili svezu za muškarca i profesijsku imenicu ili svezu za ženu treba obraditi tako da se svakoj pridruže njezina značenja, primjeri, kolokacije i sveze.

5. Profesijske imenice u *Mrežniku*

Mrežnik je mrežni rječnik (*web-born dictionary*), što znači da je rječnik izvorno osmišljen za mrežnu platformu, što uključuje lakše međusobno povezivanje unutarrječničkoga sadržaja (*cross-referencing*) i rječničkoga sadržaja s drugim mrežnim sadržajima, unošenje u rječnik sadržaja poput audiozapisa i videozapisa te mogućnost komunikacije s korisnicima koji mogu biti i aktivni sudionici u stvaranju rječničkoga sadržaja. Za ovu temu posebno je važna mogućnost unutarrječničkoga povezivanja jer se svaka muška profesijska imenica ili sveza povezuje s jednom ili više odgovarajućih ženskih profesijskih imenica ili sveza i obrnuto. *Mrežnik* je zamišljen kao rječnik koji je na korpusu utemeljen, a nije korpusom vođen jer leksikografi podatke iz korpusa uzimaju u obzir pri obradi natuknica, ali usto uzimaju u obzir i podatke koji se nalaze u ostalim dostupnim izvorima (npr. u drugim općim i terminološkim rječnicima, različitim priručnicima i udžbenicima). *Mrežnik* se temelji na dvama korpusima: *Hrvatskoj jezičnoj riznici* (<http://riznica.ihj.hr/index.hr.html>), korpusu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje te korpusu *hrWaC* (<http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac>). To je također važno za ovu temu jer se donose i neki rjeđi profesijski nazivi za koje nema potvrda u korpusu, ali su predmet često postavljanih pitanja. Podatci se iz korpusa crpe s pomoću alata za crpenje podataka *SketchEnginea*, koji omogućuje prikaz konteksta neke riječi putem tzv. skica riječi (*WordSketches*), najčešćih kolokacija raspoređenih u sintaktičke kategorije te tako olakšava i usustavljuje pronalaženje dobrih reče-

ničnih primjera i kolokacija. Tako dobiveni podatci prenose se u program TLex, u kojemu leksikografi opisuju natuknicu na svim razinama. Osnovni je modul *Mrežnika*⁵ zamišljen kao rječnik od 10 000 natuknica koje bi trebale biti obrađene tijekom četiri godine. Abecedarij dobiven preklapanjem čestotnih popisa dopunjen je u prvo-me redu tako da su popunjena neka tvorbena gnijezda. Za ovu je temu posebno važno da su dodani mocijski (pa onda i profesijski) parnjaci i kad se ne pojavljuju u abeceda-riju dobivenomu preklapanjem popisa. Dodani su i njihovi posvojni pridjevi te njihov odnosni pridjev. Rječnički članak u TLexu ima ovu strukturu:

Slika 2. Struktura rječničkoga članka u osnovnome modulu *Mrežnika*

⁵ *Mrežnik* ima tri modula: osnovni, namijenjen odraslim korisnicima, govornicima hrvatskoga jezika, modul za učenike nižih razreda osnovne škole te modul za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik. Do ožujka 2021. godine planira se obraditi 3000 natuknica u modulu za učenike te 1000 natuknica u modulu za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik.

U *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* posebna je pozornost posvećena povezivanju muškoga i ženskoga mocijskog parnjaka. Muškim i ženskim parnjacima ne smatramo samo tvorbene mocijske parnjake, nego je riječ o svim mocijskim parnjacima, odnosno antonimima koji imaju značenje »muško« ili »žensko«. Iz gornje je sheme jasno da se mocijski parnjaci povezuju uz značenja, a ne uz natuknicu. Takvo je rješenje nužno upravo zbog toga što spomenuti alati za crpenje podataka iz korpusa pokazuju da nije uvijek prisutan paralelizam značenja.

Kako u prvoj četverogodišnjoj fazi obrade abecedarij od početnih 10 000 riječi ne uključuje sve riječi i sveze koje se navode u tim rubrikama, one riječi koje neće biti obrađene u tome razdoblju također se navode i obrađuju kao »mrtvi mocijski parnjaci«. U prikazu rječnika na mreži, koji se očekuje 2021. godine, te riječi neće biti poveznice, ali u dugoročnome planu i daljnjoj obradi, koja će se nastaviti i nakon isteka četverogodišnjega projektnog razdoblja, cilj je imati obrađene i uzajamno povezane sve mocijske parnjake. Mocijskim se parnjacima (po istome modelu živo/mr-tvo) donose i tvorenice te tvorbena raščlamba. Tvorbena se raščlamba u načelu donosi uz natuknicu i odnosi na cijeli rječnički članak, a katkad se povezuje s određenim značenjem.

Korištenje korpusnoga alata *WordSketches* za posljedicu ima i da se u *Mrežniku* broj značenja uz profesijske imenice i sveze često i bitno povećava u odnosu na značenja koja se navode u dosadašnjim jednojezičnim općim rječnicima. Tako i profesijske imenice imaju mnogo razvedenija značenja, npr. natuknica *trener*⁶ u *Mrežniku* ima ova značenja⁷:

trener

1. *sp.* Trener je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji uvijek bava sportaše.

Žensko: trenerica 1

2. *razg. posl.* Trener je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac zadužen za razvoj, praćenje i poticanje zaposlenika.

Žensko: trenerica 2

Normativna napomena: U poslovnome jeziku riječ *trener* označuje osobu zaduženu za razvoj, praćenje i poticanje zaposlenika. U tome je značenju bolje upotrijebiti riječ *voditelj* ili *mentor*.

⁶ U hrvatskim se jednojezičnim rječnicima navodi samo značenje koje se u *Mrežniku* navodi prvo. Korpusna pretraga pokazuje da su i druga dva značenja navedena u *Mrežniku* česta.

⁷ U daljnjemu se tekstu ne prenose potpune obrade pojedinih natuknica, nego se samo donose značenja i podatci o povezivanju s muškim/ženskim parnjakom te još pokoji podatak smatramo li ga potrebnim donijeti (u ovome primjeru donosimo i normativne napomene uz 2. i 3. značenje).

3. razg. Trener je odrasla osoba ili muškarac koji vodi radionicu.

Žensko: trenerica 3

Normativna napomena: U poslovnome jeziku riječ *trener* označuje i osobu koja vodi radionicu za izobrazbu. U tome je značenju bolje upotrijebiti izraz *voditelj radionice*.

Kad god u prilog tomu govore korpusni podatci, definicije su muškoga i ženskoga mocijskog parnjaka usklađene. Muški se i ženski mocijski parnjaci definiraju ovim tipskim definicijama:

Tablica 2. Tipske definicije u osnovnome modulu *Mrežnika*

arhitekt	Arhitekt je <u>odrasla osoba</u> bez obzira na spol ili muškarac koji...
arhitektica	Arhitektica je <u>žena</u> koja...
katolik	Katolik je <u>osoba</u> bez obzira na spol ili muška osoba...
katolkinja	Katolkinja je <u>ženska osoba</u> ...

Pri strukturiraju definicija analizirali smo strukturu definicija u svim hrvatskim rječnicima. Obrada se natuknica *arhitekt/arhitektica* i *katolik/katolkinja* razlikuje po tome što je *arhitekt/arhitektica* profesijska imenica koja se prototipno⁸ odnosi samo na odrasle osobe, dok *katolik/katolkinja* nije profesijska imenica i prototipno se odnosi i na odrasle i na djecu.

Muški se mocijski parnjak upisuje u rubriku *Muško:* (u rječničkome članku u kojemu je natuknica njegov ženski mocijski parnjak), a ženski mocijski parnjak u rubriku *Žensko:* (u rječničkome članku u kojemu je natuknica njegov muški mocijski parnjak) i ne ponavljaju se u rubrici *Antonimi:*. Tako se uz natuknicu **stomatologica** u odgovarajućemu značenju u rubrici *Muško:* donosi *stomatolog, zubar razg.* (a u rubrici *Sinonim:* navodi se sinonim *zubarica razg.*). Muški parnjak definira se po modelu: *osoba bez obzira na spol ili muška osoba koja... / odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji...* te se tom definicijom ističe da se imenicom muškoga roda koja označuje vršitelja radnje (mušku osobu / muškarca) označuje i vršitelj radnje bez obzira na spol. Od toga da se ta značenja razdvajaju odustalo se zbog toga što kod većega broja natuknica nema primjera za oba te se svjesno odustalo od načela da treba izbjegavati prikrivenu polisemiju (na koju upućuje prisutnost veznika *ili* u definiciji).

Osobito je teško u kolokacijskome bloku razdvojiti kolokacije koje se odnose na osobu bez obzira na spol od onih koje se odnose na muškarca; razdvajanje tih kolokacije dovelo bi do toga da se blokovi najvećim dijelom ponavljaju uz oba značenja

⁸ Naravno da se i dijete može igrati arhitekta, ali to nije prototipno značenje.

(kao što je prikazano u primjeru riječi *učitelj–učiteljica* u Mihaljević 2018: 222–223), pa smo odlučili da ćemo značenje formulirati prema navedenom modelu, u primjerima donijeti, kad je to moguće, primjer za značenje »osoba bez obzira na spol« i za značenje »muškarac«, a u kolokacijskome bloku rjetke kolokacije koje se vežu samo za značenje »muška osoba« označiti s *odnosi se samo na mušku osobu / odnosi se samo na muškarca*⁹. Tu napomenu pišemo samo za primjere za koje je i bez konteksta jasno da se odnose na muškarca. Najčešće se to pojavljuje u rubrici *Koordinacija*: i uglavnom se to svodi na to da se povezuju mocijski parnjaci (*konobari i konobarice, arhitekti i arhitektice*). Pazimo na to da u rubrici *Koordinacija*: razlikujemo je li riječ o jednoj osobi (*kozmetičarka i stilistica*) ili o više osoba (*kozmetičari i stilisti*). Ako se u rubrici *Koordinacija*:, u kojoj bilježimo najčešće koordinacijske odnose u koje stupa riječ u natuknici, npr. uz *novinar* navodi *novinar i novinarica*, to se ponavlja i uz *novinarica*. Kolokacije koje nisu specifične za pojedino zanimanje poput *postati konobarica/konobaricom, raditi kao konobarica* ne navodimo. U kolokacijski blok uvedena je i rubrika *U vezi s xxxx spominje se*, npr. uz natuknicu *odbojkaš* u rubrici *U vezi s odbojkašem spominje se: izbornik, liga, trener, pobjeda*.

Pri izradi *Mrežnika* izrađene su tipske definicije za više od 200 gramatičkih i semantičkih skupina, među kojima se nalaze i mocijski parnjaci (muško-ženski parovi) te unutar njih izdvojeni profesijski parnjaci. Kako bi se osigurala što veća sustavnost obrade, isti obrađivač obrađuje oba parnjaka te povezuje njihova značenja. Poveznice se donose uz pojedino značenje jer distribucija značenja nije uvijek simetrična. Nesimetričnost se značenja može vidjeti na primjeru para *učitelj, učiteljica* (Mihaljević 2018: 222–223), na primjeru profesijskih imenica *čistač, čistačica, spremač, spremačica* (donose se samo profesijska značenja):

Tablica 3. Obrada natuknica *čistač i čistačica, spremač i spremačica* u osnovnome modulu *Mrežnika*

čistač	spremač
1. Čistač je odrasla osoba ili muškarac koji čisti vanjske prostore ili obavlja grublje poslove unutrašnjega spremanja.	Spremačica je odrasla osoba ili muškarac koji čisti stanove, urede, škole, fakultete, odnosno zatvorene prostore.
Žensko: čistačica 2	Žensko: spremačica

⁹ Više vidi u radovima Hudeček i Mihaljević 2018. i Mihaljević 2018.

čistačica	spremačica
1. Čistačica je žena koja čisti stanove, urede, škole, fakultete, odnosno zatvorene prostore.	Spremačica je žena koja čisti stanove, urede, škole, fakultete, odnosno zatvorene prostore.
<i>Muško:</i> spremač; <i>Sinonim:</i> spremačica	<i>Muško:</i> spremač, <i>Sinonim:</i> čistačica 1
2. Čistačica je žena koja čisti vanjske prostore ili obavlja grublje poslove unutrašnjega spremanja.	
<i>Muško:</i> čistač 1	

ili na primjeru obrade profesijskih imenica *vjeroučitelj* i *vjeroučiteljica*:

Tablica 4. Obrada natuknica *vjeroučitelj* i *vjeroučiteljica* u osnovnome modulu *Mrežnika*

vjeroučitelj	vjeroučiteljica
1. Vjeroučitelj je svećenik koji poučava vjeri.	Vjeroučiteljica je žena koja drži nastavu vjeronauka.
2. Vjeroučitelj je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji drži nastavu vjeronauka.	<i>Muško:</i> vjeroučitelj 2
<i>Žensko:</i> vjeroučiteljica	

Nesimetrične se obrade profesijskih mocijskih parnjaka tipski pojavljuju, npr. u obradi natuknica koje mogu označiti i vojni čin i osobu nositelja toga čina (profesiju), naslov i nositelje toga naslova (profesiju), npr.:

Tablica 5. Obrada natuknica *general* i *generalica* u osnovnome modulu *Mrežnika*

general	generalica
1. <i>vojn.</i> (jd.) General je najviši časnički čin u kopnenoj vojsci i ratnome zrakoplovstvu	<i>vojn.</i> Generalica je žena s činom generala.
2. <i>vojn.</i> General je odrasla osoba ili muškarac s istoimenim činom.	<i>Muško:</i> general 2
<i>Žensko:</i> generalica	

Na temelju korpusa mogu se primijetiti i mnogi drugi zanimljivi odnosi koji vladaju među profesijskim imenicama koje pripadaju različitim funkcionalnim stilovima. Tako se, primjerice, pokazuje da simetrična značenja postoje između profesijskih imenica *pedagog* i *pedagoginja*, ali da imenice *pedagoginja* i *pedagogica* nemaju ista značenja.

Tablica 6. Obrada natuknica *pedagog*, *pedagoginja* i *pedagogica* u osnovnome modulu *Mrežnika*

pedagog	pedagoginja	pedagogica¹⁰
1. Pedagog je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji se bavi poučavanjem. <i>Žensko: pedagoginja 1</i>	1. Pedagoginja je žena koja se bavi poučavanjem. <i>Muško: pedagog 1</i>	
2. Pedagog je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji je završio studij pedagogije i radi kao suradnik u školi ili vrtiću. <i>Žensko: pedagogica razg., pedagoginja 2</i>	2. Pedagoginja je žena koja je završila studij pedagogije i radi kao suradnica u školi ili vrtiću. <i>Muško: pedagog 2, Sino-nim: pedagogica razg.</i>	<i>razg. Pedagogica je žena koja je završila studij pedagogije i radi kao suradnica u školi ili vrtiću. Muško: pedagog 2, Sino-nim: pedagoginja</i>
3. Pedagog je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji poznaje teoriju i praksu neke struke te pedagoško-didaktička načela, primjereno predstavlja određenu djelatnost djeci, učenicima, studentima i odraslima te za njih organizira i provodi različite obrazovne aktivnosti. <i>Žensko: pedagoginja 3</i>	3. Pedagoginja je žena koja poznaje teoriju i praksu neke struke te pedagoško-didaktička načela, primjereno predstavlja određenu djelatnost djeci, učenicima, studentima i odraslima te za njih organizira i provodi različite obrazovne aktivnosti. <i>Muško: pedagog 3</i>	

¹⁰ Uz natuknicu *pedagoginja* i natuknicu *pedagogica* donose se i normativne napomene: »U tvorbi imenica ženskoga roda koje označuju zanimanje od imenica muškoga roda na -log i -og (*defektolog, pedagog, psiholog, sociolog, stomatolog* itd.) u hrvatskome standardnom jeziku bolje je upotrebljavati izvedenice sa sufiksom -inja, pa tako i imenica *pedagoginja* ima u standardnome jeziku prednost pred imenicom *pedagoginja*, koja pripada neformalnoj komunikaciji.«

Uz profesijske se imenice u *Mrežniku* pojavljuju i normativne te uporabne napomene. U normativnim napomenama objašnjava se zašto se jednoj profesijskoj imenici daje prednost pred drugom, npr. uz natuknice *klavirist* i *pijanist* stoji ova normativna napomena¹¹:

U hrvatskome jeziku postoji više naziva za glazbenika koji svira klavir. U uporabi se javljaju nazivi *pijanist* i *klavirist*, dok se u literaturi može pronaći i naziv *glasovirač*. Naziv *glasovirač* tvoren je prema domaćoj imenici *glasovir*, no osim što je u uporabi rijedak, nije ni dobro tvoren jer se nastavak *-ač* dodaje na glagolske osnove, što tu nije slučaj. I nazivi *pijanist* i naziv *klavirist* prihvatljivi su s jezične strane, no naziv *pijanist* mnogo je češći i u stručnoj uporabi i u svakodnevnome ophođenju te je on stoga preporučeni naziv za glazbenika koji svira klavir.

Uz profesijske se imenice, kad je to potrebno, donose i uporabne napomene. Primjerice, uz natuknicu *zubar* i natuknicu *stomatolog* donosi se normativna napomena:

Riječ *zubar* upotrebljava se u razgovornome, ležernijemu stilu. U standardnome je jeziku bolje upotrebljavati riječ *stomatolog*.

Navodimo primjere obrade natuknica *arhitekt* i *arhitektica* u *Mrežniku* (prikaz iz programa *TLex* u kojemu se *Mrežnik* izrađuje).

¹¹ U modulu za djecu namijenjenom učenicima nižih razreda osnovne škole uz sve se mocijske imenice, pa tako i profesijske imenice, donosi napomena koja treba upozoriti na to da se množinom imenice muškoga roda može označavati i osoba bez obzira na spol. Evo primjera takve napomene koja stoji uz natuknicu *liječnik*: »Liječnik je muškarac koji je završio medicinski fakultet i liječi ljude. Liječnica je žena koja je završila medicinski fakultet i liječi ljude. Liječnice su žene koje su završile medicinski fakultet i liječe ljude. Liječnici su muškarci koji su završili medicinski fakultet i liječe ljude, ali i muškarci i žene koji su završili medicinski fakultet i liječe ljude. Dakle, Marko je liječnik, Lucija je liječnica, Marko i Luka su liječnici, Lucija i Ana su liječnice, a Lucija, Ana, Marko i Luka su liječnici.« U modulu za osobe koje uče hrvatski kao drugi i strani jezik donose se uz profesijske imenice i neke specifične uporabne napomene za koje se procjenjuje da bi osobi koja uči hrvatski kao drugi i stani jezik mogle biti korisne, npr. uz imenicu *doktor* i imenicu *liječnik*: »Bez obzira na to što je u standardnome jeziku bolje upotrebljavati riječ liječnik, liječniku se obraćamo s *doktore*«, a uz naziv *medicinska sestra* »Pacijenti se medicinskoj sestri obraćaju sa *Sestro!*«

arhitekt **arhitekt** im. m. (G arhitekta, DLV arhitektu, A arhitekta, I arhitektom; mn. N arhitekti, G arhitekātā, DL arhitektima, A arhitekta)

Arhitekt je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji je završio studij arhitekture i koji planira, projektira i nadzire izgradnju različitih građevina te oblikovanje prostora.

Pozivam arhitekta ili arhitekticu da ako imaju malu djecu ili umike, da ih puste 10-tak minuta da se igraju na tom balkonu bez nadzora. Hrvatska komora arhitekata, pored ostalog: čuva ugled struke, čast i prava ovlaštenih arhitekata te unapređuje i osigurava izvještaje za pravilno obavljanje poslova ovlaštenih arhitekata i utvrđuje temeljna načela i pravila ponašanja u obavljanju u ispunjavanju obveza ovlaštenih arhitekata prema društvu, struci, naručiteljima i svojim zaposlenicima. Nikakav problem za gradsku vlast i struku koja ih je proteklih mjeseci servisirala u javnoj kampanji za promociju privatnih interesa: u toj se kampanji posebno istakla grupa uglednih arhitekata urešena akademskim i sveničiljskim titulama.

Kakav je arhitekt? čuven, diplomirani, ovlašten, slavan, ugledan; Što arhitekt može? dizajnirati (hotel, kuću, muzej), graditi/izgraditi (grad, Zagreb), izraditi/izrađivati (nacrt, projekt), oblikovati (prostor, zgradu), osmisliti/osmišljavati (kompleks, objekt), projektirati (građevinu, kuću, muzej, objekt, vilu, vrt, zgradu), zamišljati; Čiji je arhitekt? bečki, danski, japanski, katalonski, nizozemski, splitski, švicarski; U vezi s arhitektom spominje se: atelier, dizajn, djelo, karijera, projekt; Koordinacija; Koordinacija: arhitekt i dizajner, arhitekt i građevinar, arhitekt i kipar, arhitekt i konzervator, arhitekt i projektant, arhitekt i umjetnik, arhitekt i urbanist; arhitekti i inženjeri u graditeljstvu; samo za muškarca: arhitekti i arhitekture

ZENSKO: **arhitektica** :1

krajobrazni arhitekt

Krajobrazni arhitekt odrasla je osoba bez obzira na spol ili muškarac koji je završio studij (krajobrazne) arhitekture te istražuje prirodni i izgrađeni okoliš i prostor te savjetuje pri njegovu planiranju, dizajnu i upravljanju njime, njegovu očuvanju i planiranju održivoga razvoja.

Hrvatsko društvo krajobraznih arhitekata djeluje od 1996. godine. Prijaviti se mogu vizualni umjetnici u najširem smislu (fotografi, performer, slikari, teoretičari, videoumjetnici, crtači, filmaši), dizajneri u najširem smislu (krajobrazni arhitekti, grafički dizajneri, urbanisti), kustosi, filozofi.

Kakav je krajobrazni arhitekt? autohoni, freelance, ovlašten, poznat, uvažen,

ZENSKO: **arhitektica** krajobrazna arhitektica :1

tvorba: arhitekt, tvorenice **arhitektica**,

arhitektov [Lana] [Bahod]

arhitektica **arhitektica** (G arhitekticā, DL arhitektici, A arhitekticu, V arhitektice, I arhitekticōm; mn. NAV arhitektice, G arhitekticā, DL arhitekticama)

Arhitektica je žena koja je završila studij arhitekture i koja planira, projektira i nadzire izgradnju različitih građevina te oblikovanje prostora.

Od 2003. do 2005. dopredsjednica je Udruženja hrvatskih arhitekata i predsjednica Nakladničkog savjeta UHA-e, od 1998. članica HKAIG-a (HKA-a), od 1997. ima dozvolu za izradu planske dokumentacije, od 1996. ovlaštena je arhitektica. Kao diplomirana arhitektica osvajala je mnogobrojne nagrade za svoje projekte.

Kakva je arhitektica? ambiciozna, čuvena, diplomirana, mlada, nagrađivana, nezaposlena, ovlaštena, poštovana, uvažena, vrsna; žena arhitektica*; Čija je arhitektica? britanska, dubrovačka, finska, iračka, iranska, japanska, katalonska, splitska, ; Što arhitektica može? dizajnirati (paviljon, prostor), izraditi/izrađivati (nacrt, projekt), osmisliti/osmišljavati (interijer, neboder, projekt, prostor), projektirati (crkvu, interijer, kuću, kuhinju, namještaj, objekt); Što se s arhitekticom može? angažirati je; Koordinacija: arhitektica i dizajnerica, arhitektica i umjetnica, arhitektica i urbanistica; arhitekti i arhitekture; U vezi s arhitekticom spominje se: atelier, dizajn, djelo, karijera, projekt

MUŠKO: **arhitekt** :1

krajobrazna arhitektica

Krajobrazna arhitektica žena je koja je završila studij (krajobrazne) arhitekture te istražuje prirodni i izgrađeni okoliš i prostor te savjetuje pri njegovu planiranju, dizajnu i upravljanju njime, njegovu očuvanju i planiranju održivoga razvoja.

Zgrada lebdí iznad parka koji je projektirala krajobrazna arhitektica Mira Halambek-Wenzler. Mišljenje je to krajobrazne arhitekture Ane Ragni iz studija za održivu krajobraznu arhitekturu Naturalistas, s kojom smo razgovarali uoči 6. Hrvatskog foruma o održivoj gradnji.

Kakva je krajobrazna arhitektica? ovlaštena, uvažena; Što krajobrazna arhitektica može? savjetovati; U vezi s krajobraznom arhitekticom spominje se: idejno rješenje, hortikulturno rješenje, krajobrazno rješenje, okoliš, prostor; Koordinacija: krajobrazni arhitekt / krajobrazna arhitektica,

MUŠKO: **arhitekt** krajobrazni arhitekt :1

tvorba: arhitekt-ica, tvorenica **arhitektičin** [Lana]

[Domagelj]

Slika 3. Obrada natuknica *arhitekt* i *arhitektica* u TLexu

Obrada profesijskih imenica u terminološkom i općem rječniku razlikuje se u tome što profesijska imenica u terminološkome rječniku često ima i drukčiji normativni status nego u općemu (npr. u *Struni* preporučeni je naziv *doktor stomatologije*, razgovorni *stomatolog*, a žargonski *zubar*, u *Mrežniku* se uz natuknicu *doktor* ne navodi podnatuknica *doktor stomatologije*, ta se sveza navodi u kolokacijskome bloku bez objašnjenja (jer se pretraživanjem korpusa uz riječ *doktor* sveza *doktor stomatologije* ne pojavljuje kao češća sveza), *stomatolog* se obrađuje kao riječ koja pripada standardnomu jeziku, a *zubar* kao riječ koja pripada razgovornomu stilu). Obrada se razlikuje i po tome što je višeznačnost u nazivlju u istome stručnom području općenito nepoželjna (iako katkad neizbježna, što pokazujemo i u poglavlju o e-terminografiji), a u općemu jeziku imenice i sveze nerijetko uz profesijsko značenje imaju i druga značenja, često i opće tvorbeno značenje, npr.

Tablica 7. Obrada natuknica *plesač* i *bacač*

plesač	bacač
1. Plesač je osoba bez obzira na spol ili muška osoba koja zna plesati <i>Žensko:</i> plesačica 1	1. Bacač je osoba bez obzira na spol ili muška osoba koja što baca <i>Žensko:</i> bacačica 1
2. Plesač je osoba bez obzira na spol ili muška osoba koja se bavi plesom <i>Žensko:</i> plesačica 2	2. Bacač je atletičar koji se natječe u bacačkim disciplinama <i>Žensko:</i> bacačica 2

ili uz profesijsko značenje imaju i koje drugo značenje koje se ne odnosi na osobu (tada redovito dolazi do asimetrije u obradi):

Tablica 8. Obrada natuknica *prevoditelj* i *prevoditeljica*

prevoditelj	prevoditeljica
1. Prevoditelj je odrasla osoba bez obzira na spol ili muškarac koji prevodi s jednoga jezika na drugi. <i>Žensko:</i> prevoditeljica	Prevoditeljica je žena koja prevodi s jednoga jezika na drugi. <i>Muško:</i> prevoditelj
2. <i>inform.</i> Prevoditelj je računalni program koji programe napisane na jeziku visoke razine prevodi u strojni kod.	

6. Zaključak

Nakon provedene analize možemo ponuditi odgovore na hipoteze navedene u uvodu ovoga rada:

1. Provedena analiza pokazuje da se profesijski nazivi ne navode sustavno u terminološkim rječnicima i bazama podataka. Poneki rječnici navode muške profesijske nazive i to nedosljedno. Objasnidbeni terminološki rječnici često muški profesijski naziv definiraju kao *osoba koja xx*. To upućuje na to da stručnjaci samo muški profesijski naziv smatraju dijelom nazivlja, a definicija koja počinje riječju *osoba* ukazuje na to da se takav naziv odnosi i na žene i na muškarce. U tome bi slučaju ženski profesijski naziv pripadao samo općemu jeziku i možda njegovu administrativnom stilu. Iako muški profesijski naziv ima šire značenje te se uvijek odnosi na osobe obaju spolova, a njime se označuje radno mjesto, stupanj, čin, funkcija itd., ipak smatramo da bi i ženski profesijski naziv svoje mjesto trebao naći i u terminološkim rječnicima, a posebno e-rječnicima i bazama jer u njima više nema potrebe za štednjom prostora.

2. Korpusna pretraga koja je provedena pri obradi svake natuknice u *Mrežniku*, a rezultati su vidljivi na primjeru obrađenih natuknica *arhitekt* i *arhitektica* pokazuje da obrada muške i ženske profesijske imenice ne bi trebala biti istovjetna čak i kad su značenja usporedna.

3. Korpusna je pretraga potvrdila i treću, dodatnu, hipotezu da značenja muških i ženskih profesijskih naziva, odnosno imenica i sveza nisu uvijek usporedna.

Provedena analiza pokazuje da bi profesijskim nazivima trebalo posvetiti više pozornosti u terminološkim rječnicima i bazama. Također se pokazuje da te obrade ne mogu biti preslikane (muški profesijski naziv može i često u pojedinim strukama označuje i organizaciju, a ne nužno osobu ili mušku osobu; ženski tvorbeni mocijski parnjak profesijskih imenica katkad nije značenjski simetričan muškomu (npr. *krčmarica* znači i »krčmarova žena« – to je relevantno za opći, ali nije za terminološki rječnik jer to značenje neće ni bilježiti), ali da s druge strane treba težiti njihovoj simetričnosti tamo gdje se njihovo značenje razlikuje samo po elementu muško/žensko.

LITERATURA I IZVORI

- Anić, Vladimir (1998). *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber.
- Babić, Stjepan (1973–74). Tvorba imenica sa završetkom -ica i -ice, *Jezičnik*, 19, 4–5, 102–123.
- Babić, Stjepan (1980). Kako se kaže kad je žena sudac?, *Jezičnik*, 27, 3, 86–87.
- Babić, Stjepan (1989). Katolkinja ili katolikinja, *Jezičnik*, 37, 2, 59–60.
- Babić, Stjepan (1999). Ženska zanimanja u Hrvatskome bibliografskome leksikonu, *Jezičnik*, 46, 5, 191–193.
- Babić, Stjepan (2002). *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Barić, Eugenija (1987). Mocijski parnjaci i njihova upotreba, *Rasprave Zavoda za jezik*, 13, 9–18.
- Barić, Eugenija (1988). Tvorbeni status ženskog mocijskog parnjaka, *Rasprave Zavoda za jezik*, 14, 43–49.
- Barić, Eugenija (1989). Ženski mocijski parnjak kao funkcionalna komunikacijska kategorija, *Jezičnik*, 37/1, 12–21.
- Barić, Eugenija (1992). Naglasak u mocijskim parovima, *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 18, 17–42.
- Blagus Bartolec, Goranka i sur. (2016). *555 jezičnih savjeta*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Bartolić, Ljerka (1996). *Tehnički rječnik brodogradnje, strojarstva i nuklearne tehnike (englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski)*, Zagreb: Školska knjiga.
- Birtiće, Matea i sur. (2012). *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Dugar, Gregor i sur. (ur.) (2018). *Pravni terminološki slovar*, Ljubljana: Založba ZRC.
- Dulčić, Mihovil (ur.) (1997). *Govorimo hrvatski*, Zagreb: Naprijed.
- Flander, Marijan (ur.) (1984). *Sportski leksikon*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Glovacki-Bernardi, Zrinjka (2008). *Kad student zatrudni. Rasprava o rodnoj perspektivi u jeziku*, Zagreb: Alfa.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica (2014). Jesu li učenici učenice, a članovi aktiva nastavnika i nastavnice?, *Hrvatski jezik*, 1, 2, 5–10.
- Jojić, Ljiljana, Matasović, Ranko (ur.) (2002). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb: Novi liber.
- Jojić, Ljiljana (ur.) (2015). *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Kadrić, Đemal (2014). *Englesko-hrvatski / hrvatsko-engleski rječnik vojnih izraza*, Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Oružane snage Republike Hrvatske, Hrvatsko vojno učilište Petar Zrinski.
- Lewis, Kristian (2014). Parnjaci kojima nema para, *Hrvatski jezik*, 1, 4, 8–11.
- Martinović, Blaženka (2015). Od jezičnoga »pomuškarčivanja« do jezičnoga »poženčivanja«, *Tabula* 13, 1: 91–110.
- Mihaljević, Milica, Štebih Golub, Barbara (2010). Mocijska tvorba u hrvatskome i srpskome jeziku u 2010, u: *Hrvatski pogledi na odnose između hrvatskoga, srpskoga i bosanskoga/bošnjačkoga jezika* (ur. Branko Tošović i Arno Wonisch), Graz: Institut für Slavistik der Karl-Franzens-Universität, 191–112.
- Mihaljević, Milica (2013). Mocijska tvorba kao leksikografski problem, u: *Od indoeuropeistike do kroatistike. Zbornik u čast Dalibora Brozovića* (ur. Ranko Matasović), Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 361–373.
- Mihaljević, Milica (2018). Muško i žensko u e-rječniku, u: *Jezičnik i njegovi učinci*, Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanoga od 4. do 6. svibnja 2017. (ur. Diana Stolac i Anastazija Vlastelić), Zagreb: Srednja Europa, 209–228.

- Miloš**, Irena (2017). Komu je jezik majka, a komu maćeha?, *Hrvatski jezik*, 4, 4, 4–8.
- Pezo**, Vladimir (ur.) (2007). *Pravni leksikon*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Pišковић**, Tatjana (2011). *Gramatika roda*, Zagreb: Disput.
- Pišковић**, Tatjana (2014). Feministički otpor rodnoj asimetriji u jeziku i jezikoslovlju, u: *Otpor. Subverzivne prakse u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi*, Zbornik radova 42. seminara Zagrebačke slavističke škole (ur. Tatjana Pišković i Tvrko Vuković), Zagreb: Filozofski fakultet sveučilišta u Zagrebu i Zagrebačka slavistička škola, 145–168.
- Pišковић**, Tatjana (2018). Uvod u rodolektologiju, u: *Rodni jezici*. Zbornik radova o jeziku, rodu i spolu (ur. Tatjana Pišković i Tvrko Vuković), Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (https://bib.irb.hr/datoteka/948140.Uvod_u_rodolektologiju.pdf)
- Ritz**, Josip (1996). *Hrvatsko-engleski i englesko-hrvatski agronomski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga.
- Šonje**, Jure (ur.) (2000). *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga.
- Urbany**, Marijan (1991). *Hrvatsko-engleski rječnik pomorskoga nazivlja*, Zagreb: Školska knjiga.

MREŽNI IZVORI

- Bujica riječi, <http://bujicarijeci.com/2012/10/dizajner-%e2%88%92-dizajnerica-ali-inzenjer-%e2%88%92-inzenjerka/> (pristupljeno 20. XI. 2018)
- Hrvatsko strukovno nazivlje – Struna, <http://struna.ihjj.hr/> (pristupljeno 2. VIII. 2018)
- Hrvatski jezični portal, <http://nazivlje.hr/> (pristupljeno 3. VIII. 2018)
- Jezični savjetnik, <http://jezicni-savjetnik.hr/> (pristupljeno 21. XI. 2018)
- Muško i žensko u hrvatskome jeziku, <http://ihjj.hr/projekt/musko-i-zensko-u-hrvatskome-jeziku/72/> (pristupljeno 2. VIII. 2018).
- OWID, <https://www.owid.de/docs/elex/start.jsp> (pristupljeno 10. XI. 2018)
- Hudeček**, Lana, **Mihaljević**, Milica. rujn 2018. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Upute za obradivače. Radna inačica. <http://ihjj.hr/mreznik/uploads/upute.pdf> (pristupljeno 1. XII. 2018)

PROFESSIONAL NOUNS IN CROATIAN E-TERMINOGRAPHY AND E-LEXICOGRAPHY

Lana Hudeček

Institute of Croatian Language and Linguistics, Zagreb

lhudecek@ihjj.hr

Milica Mihaljević

Institute of Croatian Language and Linguistics, Zagreb

mmihalj@ihjj.hr

ABSTRACT: This paper analyses the occurrence and lexicographic representation of professional nouns and noun phrases in Croatian general and terminological dictionaries. The focus of study are E-dictionaries and terminological databases. The authors determine in which fields such terms occur, whether both members of a feminine-masculine pair are present, and how the terms are defined. They present a model for the compilation of entries of such headwords on the example of linguistic terminology as well as examining how such terms are represented in the *Croatian Web Dictionary – Mrežnik*. In this way, the results of the work within the frame of the projects *Croatian Web Dictionary – Mrežnik* and *Male and Female in the Croatian Language* are combined, and the difference among entries in general e-dictionaries and terminological database is shown.

Keywords: *professional terms; feminine-masculine pairs; e-lexicography; e-terminography; Mrežnik; Struna*

